

жартівливо називають *Long tail* («довгий хвіст») або просто описують через форму кола.

Таким чином, можна зробити висновок, що, незважаючи на поширене формулювання назви (символ at), загальноприйняте за зразком англійської мови, метафори, які використовуються в національних мовних картинах народів світу для позначення символу «комерційне» @ різноманітні. А історія їх походження та вживання потребує подальшого дослідження.

Список джерел:

1. Ellermann H. A Natural History of the @ Sign. The many names of the at sign in various languages. Amsterdam: BookLead, 1997. 210 p.
2. Allman William F. The Accidental History of the @ Symbol. Smithsonian magazine, September 2012 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://www.smithsonianmag.com/science-nature/the-accidental-history-of-the-symbol-18054936/>

ПОРЯДОК СЛІВ В УКРАЇНСЬКІЙ, АНГЛІЙСЬКІЙ, АРАБСЬКІЙ І ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВАХ

Хаснауї Бадер (Марокко)

Науковий керівник - к. філол. н., доц. Опришко Н.О.

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

м. Харків, Україна

У лінгвістиці типологія порядку слів – це наука про порядок синтаксичних складових мови та того, як різні мови можуть використовувати різні порядки. Інтерес є також кореляції між порядком слів, характерним для різних синтаксичних конструкцій. Первинні типи порядку слів, які становлять інтерес, – це порядок основних членів речення (відносний порядок суб'єкта, об'єкта та дієслова); порядок модифікаторів-атрибутів (прикметники, числівники, вказівні та присвійні займенники) у словосполученні з іменником;

порядок прислівників. Деякі мови використовують щодо суворий порядок слів, часто покладаючись на порядок складових передачі важливої граматичної інформації. Інші – часто ті, що передають граматичну інформацію за допомогою флексій-закінчень, забезпечують більшу гнучкість, яка може бути використана для кодування прагматичної інформації. Однак більшість мов мають кращий порядок слів, а інші порядки, якщо вони використовуються, вважаються «маркованими» [3, с. 32].

Так, наприклад, в українській та інших мова слов'янської групи порядок слів досить гнучкий: вони належать до типу SVO (Суб'єкт-Дієслово-Об'єкт), але мають вільний порядок слів [1, с. 241]. Граматичні правила української мови дозволяють використовувати практично будь-яке поєднання суб'єкта, дієслова та об'єкта в реченні. Відносини між частинами речення позначаються закінченнями слів (флексіями). Залежно від граматичного сенсу та ролі у реченні, слова мають різні закінчення. Таким чином, члени речення в українській мові можуть йти практично в будь-якому порядку, не викликаючи непорозуміння з боку слухача. Для людини, яка вивчає українську мову, запам'ятовування порядку слів не є суттєвим викликом. Наприклад, при перекладі українського речення ви можете використовувати порядок слів, властивий англійській, і при цьому носії завжди будуть в змозі вас розуміти.

У той самий час український порядок слів має особливості. Одна з цих особливостей полягає в тому, що в письмовій формі нова інформація (або підкреслена логічним наголосом інформація) йде наприкінці речення. Таким чином, порядок слів не змінює значення, якщо речення вирване з контексту, але якщо воно є частиною конкретного висловлювання чи тексту, перестановка слів змінює значення. Відомо, що кожне завершене речення має тему та рему. Тема – це одне або кілька слів, які виражають вже відому чи зрозумілу інформацію, тобто інформацію, яку сприймають як належне. Рема – це нова інформація, яку хоче повідомити промовець. Рема завжди логічно наголошується як в українській, так і в інших слов'янських мовах. Отже, зміна порядку слів у

реченні показує цей логічний наголос і, нарешті, сенс, який потрібно змінити. Тобто «на порядок слів має суттєвий вплив саме функціональний стиль висловлювання» [5, с. 280].

У порівнянні з таким підходом і мовною структурою, аналітичні мови, на кшталт англійської, суттєво відрізняються у аспекті порядку слів і логічного наголосу. Англійський порядок слів прямий, суворо дотримується і досить негнучкий. Оскільки в англійській мові є лише кілька закінчень (окремі випадки на позначення особи, як правило, третьої особи однини, числа, присвійного відмінка та форм дієслів), англійська покладається на порядок слів, щоб показати відносини між членами речення. Англійські іменники не мають відмінкових закінчень (тільки у особистих займенників є деякі закінчення та/або відмінкові форми), тому в основному порядок слів говорить нам, де в реченні знаходяться суб'єкт та об'єкт і як вони взаємодіють. Найбільш поширений шаблон базового порядку слів в англійських декларативних реченнях - це так само система SVO (суб'єкт + дієслово + об'єкт), але «варіанти його порушення надзвичайно обмежені» [4, с. 35]. Суб'єкт повинен міститися на початку речення перед дієсловом-предикатом; предикат слідує за суб'єктом; об'єкт міститься після предикату; обставина (адвербіальний модифікатор) міститься після об'єкта (а за його відсутності після дієслова); означення (атрибут, виражений прикметником, порядковим числівником або присвійним/вказівним займенником) поміщається перед своїм іменником (атрибути у формі іменника з прийменником поміщаються після іменників). Логічний наголос діє переважно із допомогою та в поєднанні із рядом емоційних конструкцій, однією з яких є інверсія (порушення порядку слів з метою емоційного виділення важливої інформації).

Французький порядок слів теж досить суворо зафіксований, хоча в деяких випадках він і відрізняється суттєво від структури речень англійською мовою, що може здатися нелогічним для носія англійської чи людини, яка вивчає цю мову. У французькій виділяють «дві основні категорії конструкцій із порядком

слів, який не можна порушити» [див.: 4, с. 621]. Перша категорія слів із відносно зафіксованим порядком включає прикметники та прислівники, але тут також необхідно зробити застереження: значення прикметника завжди превалює. Якщо ми займаємо позицію прикметників, на відміну від англійської мови, де майже всі прикметники передують іменнику, у французькій мові значна кількість прикметників стоїть у постпозиції (тобто після іменника). Хороший приклад – прикметники, які називають колір: *livre noir* – чорна книга; національність: *voiture japonaise* – японський автомобіль; мистецтва та науки: *étude scientifique/littéraire* – наукове/літературне дослідження; релігії: *paus musulman* – мусульманська країна. У цю групу входять довгі прикметники: *pausage pittoresque* – мальовнича сільська місцевість, *garçon intelligent* – розумний хлопчик. Як бачимо, існує безліч прикметників, які передують іменнику або йдуть за іменником відповідно до значення. І тут порядок фіксований, але слід повторити: саме значення визначає порядок. Загалом, прикметник після іменника має більш буквальне значення і характер, отримуючи більший логічний наголос і вагу в реченні. Переходячи до другої категорії, де розміщення слів у певному порядку вказує на можливість вибору, ми опиняємося в нечіткій області: тут реєстр, стиль або рівень мови в залежності від обставин набуває першорядного значення. Переважно йдеться про модальність висловлювання, а цей аспект французької важко сприймають іноземці.

Що ж до арабської мови, якою в різних місцевих варіантах послуговується більшість країн мусульманського світу, її тип і характер структури суттєво відрізняються від мов європейських. Арабська є мовою VSO (Дієслово-Суб'єкт + Об'єкт), хоча і «залишається при цьому доволі гнучкою» [2, с. 56]. В арабській мові існує фундаментальний поділ на два види структур: дієслівне речення із найбільш класичним, літературним порядком: Дієслово + Суб'єкт + Об'єкт (*كتب الطالب الدرس* – Написав учень урок) та іменне речення з порядком: Суб'єкт + Дієслово. Ця структура використовується для констатації

фактів або коли ми хочемо підкреслити, *хто саме* виконав дію (الطالب كتب الدرس – Учень написав урок). Важливим нюансом є питання узгодження дієслів з іменником-суб'єктом: якщо дієслово стоїть першим, воно завжди залишається в однині, незважаючи на число іменника-суб'єкта, якщо ж підмет стоїть першим, дієслово має узгоджуватися з ним і в роді, і в числі (однина/двоїна/множина). В арабській мові атрибут (прикметник-означення) завжди йде після іменника, узгоджуючись із ним у роді, числі, визначеності (артикль *al-*) та відмінку. Своєрідним із точки зору порядку слів є в арабській мові і спосіб вираження приналежності: Те, що належить + Власник, при чому перше слово ніколи не має артикля *al-*, але стає визначеним за рахунок другого слова (مفتاح السيارة – ключ машини). Структурованість речень саме таким чином пов'язана із тим, що арабська мова використовує систему відмінків, закінчення яких чітко вказують, хто є підметом, а хто додатком. Саме тому, як і у випадку зі слов'янськими мовами типу української слова в реченні можна переставляти досить вільно (у тому числі й для емоційного забарвлення), не втрачаючи сенсу речення та не змінюючи його.

Як бачимо, у таких різних мовах, як українська, англійська, французька, й арабська, існують різні підходи до структурування речень, що пов'язано з граматичними особливостями тієї чи іншої мови, зі значенням слів і навіть із ставленням мовця до теми розмови. При можливості різних варіантів порядку слів у одній мові на перший план виходить мета висловлювання, регулюючи як порядок слів у реченні, так і логічні наголос у ньому.

Список джерел:

1. Багмут А.Й. Постпозиція. *Українська мова. Енциклопедія*. К.: «Укр. енциклопедія», 2000 р. 472 с.
2. Badawi, E., Carter, M.G., & Gully, A. *Modern Written Arabic: A Comprehensive Grammar*. Routledge. 2004. P. 28-79.
3. Gell-Mann, M.; Ruhlen, M. The origin and evolution of word order. *Proceedings of the National Academy of Sciences*. 10 October 2011. 108 p.
4. Labelle, S. Word order in French. *Encyclopedia of Language & Linguistics*. 2006. P. 621-625.
6. Завальнюк І.Я. Інверсійний порядок слів як засіб експресивізації газетного тексту. *Науковий вісник Херсонського держ. ун-ту. Серія «Лінгвістика»: Зб. наук. праць*. Херсон: Вид-во ХДУ, 2007 р. Вип. V. С. 279-284.